

УДК 371.213.1

Аспірант, Загребельна О. О.

Донбаський державний педагогічний університет

**ВИХОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА В
ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ ПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ**

Автор у статті намагався простежити усі види виховної діяльності класного керівника загальноосвітньої школи промислового регіону. Продемонстровано на прикладі Костянтинівського НВК роботу класних керівників в умовах промислового регіону.

Ключові слова: виховна діяльність, учень, класний керівник, промисловий регіон.

Zagrebelnaya E. A. Воспитательная деятельность классного руководителя в общеобразовательных школах промышленного региона / Донбасский государственный педагогический университет, Украина, Славянск.

Автор в статье пытался проследить все виды воспитательной деятельности классного руководителя общеобразовательной школы промышленного региона. Продемонстрировано на примере Константиновского УВК работу классных руководителей в условиях промышленного региона.

Ключевые слова: воспитательная деятельность, ученик, классный руководитель, промышленный регион.

Zagrebelnaya E.A. Educational activity of the class teacher at comprehensive schools of the industrial region / Donbass state pedagogical university, Ukraine, Slav'yansk.

The author in article tried to track all types of educational activity of the class teacher of comprehensive school of the industrial region. It is shown on the example of Konstantinovsky TEC work of class teachers in the conditions of the industrial region.

Key words: educational activity, pupil, class teacher, industrial region.

Вступ.

Все більш складною стає ситуація в Україні, це проявляється в економічній нестабільності та духовному розладі суспільства, бажанні багатьох людей увійти у європейський простір (наприклад, виступи на Євромайдані у Києві), що може призвести до розколу країни, це не може не сказатися і на освітню систему. На сьогодні є проблеми у вихованні учнів, але спостерігається стандартизація виховної діяльності, відсутність злагодженої системи виховання, монологічний підхід у спілкуванні вчителя і учнів, звертається увага на безпосередній вплив, а не на саморозвиток особистості школяра.

Сформульовані в Національній програмі виховання загальні принципи гуманістичної педагогіки, ставлять на перше місце основне завдання виховання нового покоління, здатного не тільки досягнути сутність існування людини, а й творчо вирішувати їх згідно з часом.

Але, на жаль, виховний процес в сучасній загальноосвітній школі, складається з так званих громадських доручень, заохочень і покарань. Абсолютно не враховуються вимоги учня, його обізнаність, зміни у сучасному середовищі. За таких умов вихованець стає лише об'єктом такого виховного процесу. Тому виховна діяльність в школах не виконує основних функцій, а отже і вплив її на учнів незначний. Виховувати учня лише «заходами» й «методами» недостатньо, тому класному керівнику треба змінити своє ставлення до учня, який виховується у промисловому регіоні.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Роль діяльності педагога-вихователя, класного керівника вивчали (А. Макаренко та В. Сухомлинський); питання проблеми змісту, методів, форм організації виховної роботи (М.Болдирєв, В.Оржеховська, М.Рожков); роботу з батьками вихованців (І.Дружиніна, Р.Капралова, Н.Петров); основами індивідуального підходу до особистості школяра займалися (С.Карпенчук, М.Красовицький, М.Сметанський); питанням організації класного колективу, розвитку самоврядування (А.Макаренко, Г.Щукіна, М.Ярмаченко); основні вимоги до

знань і вмінь класного керівника, розглядали проблеми професійної та психолого-педагогічної компетентності вчителів (Ю.Алферова, Т.Браже, С.Бреус, В.Воронова, О.Дубасенюк, В.Кричевський, М.Лук'янова, А.Маркова, Є.Смірнова, В.Сластьонін, Л.Спірін, Г.Сухобська); зміст діяльності класного керівника сучасної школи, визначення його функцій, підходів до формування особистості, теоретично обґрунтовано у наукових дослідженнях (І.Бех, О.Газман, Б. Кобзар, В.Киричук, В. Оржеховської, О. Пилипенко, А. Розберх, Г.Селевко) .

Мета статті.

Метою статті є аналіз виховної роботи класного керівника сучасної школи промислового регіону.

Викладання основного матеріалу.

Сьогодні проблема організації виховного процесу набула особливої гостроти через ряд певних обставин. Процес виховання, особливо для промислового регіону, повинен бути продуманою, цілеспрямованою діяльністю, яка розширить і збагатить зміст розвитку особистості, учнівського колективу, що можливе лише при правильній організації виховної діяльності у школі. Класний керівник загальноосвітньої школи промислового регіону повинен забезпечити розв'язання таких завдань, як виховання в учнів культури поведінки, формування в них високих моральних якостей; забезпечення єдності педагогічних вимог з боку сім'ї і школи; організація в разі потреби допомоги учням (навчальної, матеріальної, моральної); проведення заходів, які передбачають зміцнення здоров'я учнів; організація суспільно корисної праці учнів, ведення документації класу; будування взаємин з учнями та їхніми батьками на демократичних засадах, співробітництві, сприяння розвитку самоврядування учнів.

Ми цілком погоджуємося з М. Фіцулой [5, с.389-391], що класний керівник виконує діагностичну, організаторську, виховну, координаційну, стимулюючу функції.

Діагностична функція класного керівника передбачає вивчення

особливостей учнів свого класу, їхніх інтересів, нахилів, потреб, рівня вихованості, мотивів поведінки та інших якостей, що дає змогу скласти цілеспрямований і дієвий план виховної роботи, організувати результативний щоденний виховний вплив на учнівський колектив і на кожного учня зокрема.

Організаторська функція полягає в умінні залучати колектив класу до різних видів виховної діяльності: пізнавальної, що збагачує уявлення учнів про навколишню дійсність; суспільно корисної, спрямованої на загальну користь і благо; ціннісно-орієнтаційної, яка розкриває учням духовні та матеріальні соціально значущі цінності й орієнтує на них їх поведінку; художньо-творчої, що дає учням можливість реалізувати індивідуальні творчі задатки та здібності; вільного спілкування, організації дозвілля учнів, що взаємозбагачує їх.

Виховна функція є найскладнішою в діяльності класного керівника. План виховної роботи в класі визначає зміст, форми і методи виховної діяльності. Класний керівник повинен продумати, як залучити якомога більше членів дитячого колективу до підготовки і проведення виховного заходу, знайти кожному конкретну справу, бо лише за таких умов це стане справою самих учнів, за яку вони вболіватимуть, до якої ставитимуться з почуттям відповідальності. Уміла підготовча робота з чітким розподілом обов'язків вже сама по собі виховує учнів, оскільки потребує відповідної дисципліни як найпершої умови цікавого життя, успіху спільної справи; визнання людини за її ставленням до праці, відповідальності при виконанні дорученої справи, допомоги товаришам та ін. За таких умов виховний захід є завершальним актом певного періоду виховної роботи.

Кожен виховний захід має свою структуру, яка залежить від методу або форми його проведення. Важливим структурним елементом такого заходу є підготовчий етап, на якому розподіляють обов'язки між учнями з урахуванням їх можливостей, детально продумують програму виховного заходу в межах відведеного для нього часу, підбирають необхідну літературу й наочне оформлення, контролюють підготовленість учнів до виконання доручених завдань.

Координаційна функція полягає у спрямуванні класним керівником виховних зусиль усіх педагогів, батьків і представників громадськості на позитивні результати у вихованні учнів. Класний керівник передусім домагається, щоб колектив учителів, який працює з учнями класу, керувався єдиними вимогами до них, здійснював індивідуальний підхід. Він вивчає особливості навчально-виховної роботи вчителів, ознайомлюється з їхніми вимогами та стосунками з учнями, обмінюється думками щодо поведінки окремих учнів, методів впливу на них. Об'єднання та спрямування виховної діяльності є найважливішим його завданням.

Успіх виховної діяльності класного керівника залежить також від того, наскільки тісно він співпрацює з батьками, може забезпечити єдність шкільного та сімейного виховання, від зв'язків із підприємствами та установами, які шефствують над школами, допомоги в організації виховання учнів за місцем їх проживання, у подоланні бездоглядності школярів тощо.

Стимулююча функція полягає у своєчасному виявленні позитивних моментів у розвитку кожного учня класу і відповідному заохоченні його до наступних корисних дій і вчинків.

Класний керівник мусить бути високоморальною особистістю, чесним, справедливим, порядним у всіх своїх помислах і вчинках. Він має добре знати своїх вихованців, розуміти їх духовний світ і душевний стан, жити їхніми радощами і смутками, бути делікатним і тактовним у стосунках з ними, любити їх і водночас бути вимогливим до них і до себе. Глибокі знання з педагогіки і психології забезпечать йому змогу швидко знаходити контакт з учителями й учнями, вміло організовувати виховний процес, залучати учнів до різних видів діяльності, виявляти рівень їх вихованості, вносити до програми виховання відповідні корективи, спонукати їх до самоосвіти та самовиховання.

Відповідно до намічених завдань визначають зміст виховної діяльності в класі, підбирають методи і форми його реалізації. Продумуючи систему виховної діяльності - зміст і шляхи її реалізації - дотримуються таких вимог: а) урахування актуальних питань у галузі народної освіти та виховання, плану

роботи школи; б) цілеспрямованості, конкретності, розумної насиченості, опори на інтереси учнів; в) поєднання словесних, наочних та практичних форм і методів виховання; г) відповідності форм і методів виховання віковим особливостям школярів і рівню їх вихованості; г) урахування ювілейних і суспільно-політичних дат, подій у житті України; д) єдності педагогічного керівництва і самостійності учнів.

Плануючи виховні заходи, необхідно враховувати вік учнів, рівень їх вихованості, стан успішності та дисципліни, стадії розвитку учнівського колективу, наявність матеріальної бази тощо. Важливо передбачити якнайбільше практичних справ і залучення до їх виконання самих учнів.

Окремим розділом плану передбачається робота з батьками і громадськістю: тематика батьківських зборів і терміни їх проведення, робота з класним батьківським комітетом, відвідування сімей учнів, бесіди з батьками, форми й методи роботи з громадськістю для залучення її до виховної роботи з учнями класу.

Аналізуючи теоретичний матеріал викладений вище, розглянемо на прикладі Костянтинівського навчально-виховного комплексу роботу класних керівників. НВК знаходиться у промисловому регіоні – місто Костянтинівка Донецької області. Місто містить багато заводів, але багато з них або не працюють, або працюють з перебоями. Багато батьків не мають роботи або працюють на нестабільних робочих місцях, що пов'язане з закриттям заводів, промислових підприємств, відсутністю умов для реалізації молоддю творчих здібностей і вмінь. Це в свою чергу не може не сказатися на виховній діяльності учнів, що знаходить свій прояв в розширенні кримінальних та антигуманних форм поведінки. Сучасні батьки асоціюють школу тільки з навчанням, не звертаючи увагу на те, що дитина повинна розвиватися творчо, духовно, створювати матеріальні та культурні цінності, здобувати уміння і навички в процесі своїх відносин.

Задля того, щоб нагодувати свою родину, батьки вимушені працювати у містах всього регіону. Тобто на виховання дитини часу не вистачає. Проводячи

наше дослідження, було встановлено, що з 78000 населення міста Костянтинівки Донецької області:

- офіційні безробітні складають – 1027 осіб;
- пенсіонери – 29000 осіб;
- працюючі – 24000 осіб;
- учні шкіл – 5579 осіб;
- інші – 18588 осіб.

На підприємствах міста з 24000 працюючих працюють тільки 4150 його мешканців, більш ніж 50% працюють за межами міста. Якщо розглянути соціальний паспорт учнів та сімей, де вони виховуються, то можна бачити, що сімей, де склалися несприятливі умови щодо виховання та навчання дітей 55, а кількість в них дітей складає - 79. Статус матері-одиначки мають – 378 сімей. Якщо розглядати кількість дітей, які виховуються одним з батьків, то на 5579 учнів шкіл міста приходить 1739 дітей, що складає 31% від загальної кількості учнів. Як бачимо, учні після школи належать самі собі, батькам ніколи їх контролювати. Підтвердженням цього можуть бути батьківські збори, присутність на яких різко знизилася особливо з попередніми роками. Проводячи дослідження, ми зробили моніторинг відвідування батьками школи взагалі та отримали не дуже бажаний результат. Якщо робити порівняльний аналіз за останні три роки по навчально-виховному комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-дошкільний навчальний заклад» міста Костянтинівки Донецької області, то бачимо наступне (див. таблицю 1.).

Таблиця 1. Моніторинг відвідування батьками навчального закладу

Навчальний рік	Кількість учнів	Відвідування батьківських зборів	Відвідування загальних батьківських зборів	Відвідування школи протягом місяця	Перевірка щоденників протягом тижня
2011-2012	395	296	217	185	250
2012-2013	364	234	202	157	200
2013-2014	347	187	162	102	211

Проводячи опитування серед батьків, можна дізнатися, що не всі вони знають навіть ім'я та прізвище класного керівника, не говорячи про те, як часто

дві головні людини у вихованні дитини, зустрічаються взагалі. Обираючи різноманітні форми та методи роботи з батьками, класний керівник вважає, що більш розповсюджений засіб взаємозв'язку складають індивідуальні бесіди за мобільним телефоном. Відвідування класними керівниками учнів вдома, проведення обстежень житлових умов утримання та проживання у більшості випадків призводить до того, що практично 30% батьків відсутні на момент відвідування, незважаючи на час. Така відсутність пояснюється зайнятістю на роботі за межами міста. Багато батьків залишають своїх дітей майже на тиждень. Хто доручає їх родичам, а хто – самих. Позиція виховання така, що більшу частину дня дитина знаходиться у школі, де за неї відповідає вчитель, а потім її виховує вулиця. Не всі батьки розуміють, що в сучасних умовах розвитку суспільства, особливо неповнолітня дитина вчиться не стільки бути гарною, скільки бажає скоріше стати дорослою. Соціум, в якому це трапляється, прагне проявити себе з різних боків. Як правило, негатива в ньому більш ніж позитива. Сучасний школяр користується різними каналами і джерелами інформації, піддається численному спектру впливів і дій. Системний, відкритий підхід школи до соціалізації дітей припускає повноцінне включення у навчально-виховний процес усього арсеналу засобів і можливостей, яким розташовує суспільство в цілях формування особи, адекватної вимогам цього суспільства до певної міри, що відбиває його розвиток.

Зі зміною відношення батьків до школи змінюється і відношення учнів до неї. Якщо дитина постійно чує не дуже гарні коментарі відносно вчителів вдома, то відповідні почуття буде мати і вона. Проводячи дослідження на базі трьох шкіл міста Костянтинівки Донецької області (ЗОШ №1, ліцей, НВК) з боку встановлення відносин педагогів і школярів, ми отримали практично однакові результати. В опитуванні брали участь учні 9-11 класів, у кількості 142 особи. Учні 11 класів, майже всі (60 осіб) прагнуть до всебічного спілкування з вчителем, а ось думки та дії учнів 9-10 класів розділилися майже однаково: перші – охоче підтримують контакти з учителем, виконують

його вказівки, але не виявляють при цьому ініціативи; другі – до спілкування не прагнуть, не відкидають поради вчителя, але зацікавленості в їх одержанні не виявляють. Особливим стає той факт, що серед учнів є й такі, які до спілкування з вчителем відносяться негативно, вказівки виконують формально, виявляючи дратливість, шукають докази до того, щоб не виконати вказівки. Саме така категорія учнів і потребує подальшого психолого-педагогічного дослідження. На наш погляд, кожний педагогічний працівник повинен замислюватися над тим, чому опитування призвело до таких результатів?

Не секрет, що підлітки скоріше розповідатимуть свої проблеми кому завгодно тільки не вчителю та батькам. Актуальними серед сучасних учнів стають віртуальні друзі, з якими можна спілкуватися за допомогою Інтернету. Аналізуючи форуми на молодіжних сайтах, можна знайти відповіді на будь-які запитання, обговорення тем, які турбують учнів різного віку. Не завжди надані поради від стороннього друга правильні. У більшості випадках вони призводять до порушення психічного розвитку дитини, викликають проблеми у відношеннях з батьками. Тому основним завданням для класних керівників та батьків залишається постійний контроль, відверті бесіди, вміння вислухати, зрозуміти, своєчасно допомогти своїй дитині. Важливим у відвертих стосунках стає вміння бачити в підлітках особистість та не принижувати її, спілкуватися з нею на рівних. Знаходити час на спілкування з дитиною – ось найважливіша місія сучасних батьків.

Ще одним впливовішим інструментом у вихованні учнів є взаємозв'язок класного керівника з учнівським самоврядуванням. Так у 2000 р. на базі Костянтинівського навчально-виховного комплексу була створена учнівська рада АСУМ (Асоціація учнівської молоді). Активним відділом шкільної учнівської ради АСУМ є відділ соціальної адаптації, який веде активну роботу з усіх напрямків. Відділом розробляються сценарії на всі заходи, які проходять у школі, організовується дозвілля на перервах для учнів 1-4 класів, проводяться різні конкурси, виставки малюнків, інформаційні хвилинки, виробляються листівки, проводяться акції «Чисте джерело», «Допоможи пернатим»,

«Первоцвіт», «Збережемо ялинку», акції «Милосердя», тематичні дні, місячники боротьби з шкідливими звичками, інформаційні лінійки тощо.

АСУМ має свій гімн, статут, емблему. Вже кілька років учнівська рада АСУМ входить до «Золотої п'ятірки» міських учнівських рад (всього рад у місті –13), в 2012-2013 навчальному році зайняла друге місце в рейтингу «Міська учнівська Рада», II місце в міському інтелектуальному конкурсі «Чудеса світу», танцювальна команда «Дівчата» постійно бере участь у міському фестивалі альтернативного танцю « DANCE FEST» , команда «Акварель» 3 роки поспіль займає призові місця на міському, зональному та обласному Всеукраїнському фестивалі-конкурсі «Молодь обирає здоров'я», III місце у міській акції «Збережемо ялинку», II місце в міському конкурсі короткометражних фільмів «Життя очима об'єктива», I місце міського конкурсу дуетів « Konstavision - 2010». Всі ці досягнення не можливі без участі класних керівників, вони допомагають в організації та проведенні шкільних закладів, намагаються задіяти, як можливо більше дітей свого класу, що в свою чергу і є дієвим інструментом у вихованні молоді.

Висновки.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що організація роботи класного керівника – це найактуальніша проблема сучасної школи, яка потребує подальшого вирішення та досконалого вивчення на кожному етапі, особливо для промислового регіону. Потрібно підкреслити, що вдала діяльність класного керівника можлива лише за умови успішної виховної діяльності в класі, адже це допомагає визначити цілісну виховну систему, організувати розвиток усього колективу класу і окремих його членів.

Очевидно, що застосування цілісного підходу до факторів розвитку сучасного школяра в умовах промислового регіону дасть можливість чітко визначити, як зміст підготовки класних керівників, так і фактори, які допоможуть їм у навчально-виховній роботі виховувати соціально розвинуту особистість.

Література

1. Болдирев М.І. Класний керівник. – К.: Радянська школа, 1982. – 252 с.
2. Закон України "Про загальну середню освіту". – К.: Парламентське видавництво, 1999. – 90 с.
3. Закон України "Про освіту" // Виховна робота в закладах освіти України: Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій. – Вип. II. – К.: ІЗМН, 1998. – С. 43-75.
4. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2000. - №22. – С. 3-7.
5. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр "Академія", 2002. – 528с.
6. Троцько Г. В. Вимоги до сучасного класного керівництва // Елітна освіта: історія, теорія, методика. - Кіровоград: Українська гімназія, 1996.

References:

1. Boldy`ryev M.I. Klasny`j kerivny`k. – K.: Radyans`ka shkola, 1982. – 252 s.
2. Zakon Ukrayiny` "Pro zagal`nu serednyu osvitu". – K.: Parlaments`ke vy`davny`cztvo, 1999. – 90 s.
3. Zakon Ukrayiny` "Pro osvitu" // Vy`xovna robota v zakladax osvity` Ukrayiny`: Zbirny`k normaty`vny`x dokumentiv ta metody`chny`x rekomendacij. – Vy`p. II. – K.: IZMN, 1998. – S. 43-75.
4. Polozhennya pro klasnogo kerivny`ka navchal`nogo zakladu sy`stemy` zagal`noyi seredn`oyi osvity` // Informacijny`j zbirny`k Ministerstva osvity` i nauky` Ukrayiny`. – 2000. - № 22. – S. 3-7.
5. Ficzula M.M. Pedagogika: Navchal`ny`j posibny`k dlya studentiv vy`shhy`x pedagogichny`x zakladiv osvity`. – K.: Vy`davny`chy`j centr "Akademiya", 2002. – 528s.
6. Troczko G. V. Vy`mogy` do suchasnogo klasnogo kerivny`cztva // Elitna osvita: istoriya, teoriya, metody`ka. - Kirovograd: Ukrayins`ka gimnaziya, 1996.